

УДК 595.74

О. П. Зінченко – кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології Волинського національного університету імені Лесі Українки;

К. Б. Сухомлін – кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Про знаходження Мурашиного лева звичайного (*Myrmeleon formicarius* Linnaeus, 1767) на території Шацького національного природного парку

*Роботу виконано на кафедрі зоології
ВНУ ім. Лесі Українки*

На території Шацького національного природного парку вперше відзначено вид Мурашиний лев звичайний (*Myrmeleon formicarius*). Описано біотопи та поширення виду.

Ключові слова: вид Мурашиний лев звичайний, Шацький національний природний парк.

Зинченко А. П., Сухомлин Е. Б. О нахождении Муравьиного льва обыкновенного (*Myrmeleon formicarius*) на территории Шацкого национального природного парка. На территории Шацкого национального природного парка впервые зарегистрирован вид Муравьиный лев обыкновенный (*Myrmeleon formicarius*). Описаны биотопы и распространение вида.

Ключевые слова: вид Муравьиный лев обыкновенный, Шацкий национальный природный парк.

Zinchenko O. P., Sukhomlin K. B. About Finding of *Myrmeleon formicarius* on Territory of Shatsk National Natural Park. On territory of Shatsk of national natural park a species is first registered *Myrmeleon formicarius*. Biotope and distribution of species is described.

Key words: ant-lion, *Myrmeleon formicarius*, Shatsk national natural park.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження видового різноманіття природоохоронних територій є важливим завданням сьогодення. На теренах Шацького національного природного парку вивчення комах розпочате з моменту його створення 1983 р. Протягом 1993–2005 рр. основна увага вчених була приділена вивченню видового складу бабок, лускокрилих, жуків, перетинчастокрилих та двокрилих. Відомості про видовий склад комах ґрунтуються на дослідженнях, проведених співробітниками КНУ, НПУ, НіжДУ, Інституту зоології НАН України. Загалом виявлено 347 видів комах [4].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Видовий склад сітчастокрилих у межах парку залишається невивченим. Щодо Мурашиного лева звичайного, то на території України його досліджував О. В. Захаренко [1; 2; 7]. Загалом на території європейської частини СНД мурашиних левів вивчали О. В. Захаренко та В. А. Кривохатський [3].

Формулювання мети статті. Мета дослідження – вивчення видового різноманіття комах ШНПП, зокрема мурашиного лева звичайного, представника родини сітчастокрилих, дослідження його біотопічної приуроченості й поширення в межах парку.

Матеріали й методи. Матеріалом для нашої роботи були власні збори, проведені влітку 2004–2008 рр. Зібрано 10 личинок й імаго *Myrmeleon formicarius*. Визначення імаго проводили за визначником комах Європейської частини СРСР [5], личинок – за визначником комах, які мешкають у ґрунті [6].

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У червні–серпні 2004–2008 рр. у процесі маршрутних обстежень території парку виявлено два біотопи, де розвивалися личинки Мурашиного лева звичайного (рис. 1): перший – поблизу бази практик “Гарт” Волинського національного університету імені Лесі Українки на піщаних пагорбах у сосновому лісі; другий – на піщаних галявинах у сосновому лісі поблизу села Острів’я.

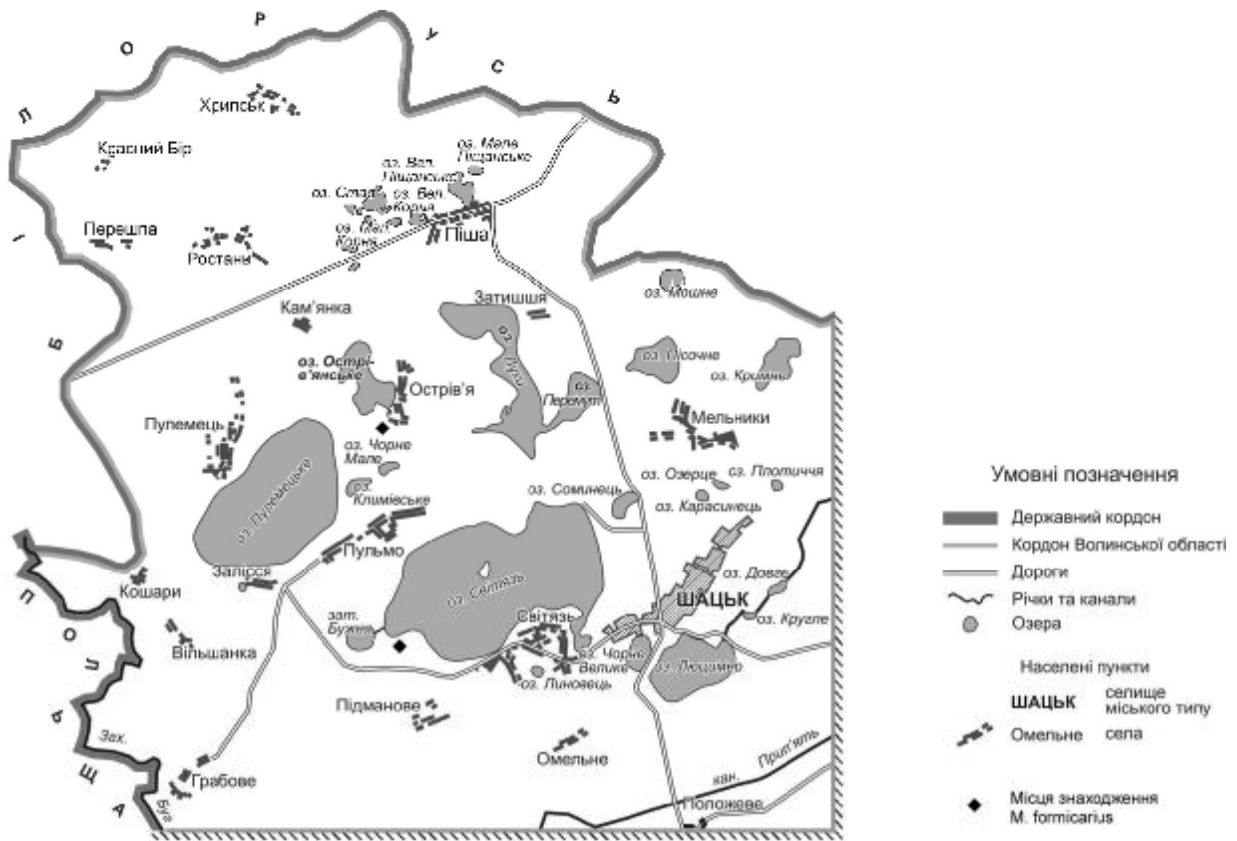

Рис. 1. Місця знахідок мурашиного лева звичайного (*Myrmeleon formicarius*)

Личинки будують пастки прямо посередині піщаної дороги, або на піщаних галявинах з молодими деревцями сосни та куртинами лишайників, які рідко вкривають пісок (рис. 2).

Рис. 2. Пастки Мурашиного лева звичайного (*Myrmeleon formicarius*)

Щільність розташування пасток Мурашиного лева в місцях знахідок становить 10–15 шт./м². Личинки риють у піску конічну ямку, викидаючи пісок головою, а великі камінці виносять на спині. Готова лійка діаметром завширшки 7–8 см і завглибшки 5 см. Личинка заривається по центру лійки, виставляючи з піску лише щелепи. Зрілі личинки досягають 12 мм завдовжки та 6 мм завширшки (рис. 3 А).

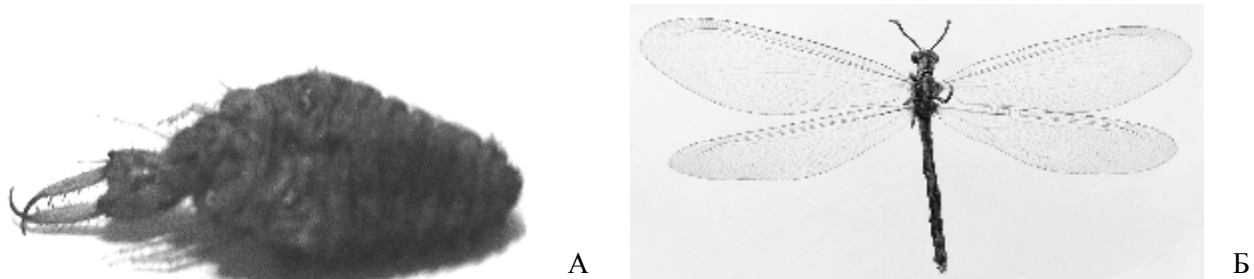

Рис. 3. Мурашиний лев звичайний (*Myrmeleon formicarius*): А – личинка, Б – імаго

Вони хижаки, живляться дрібними комахами, найчастіше мурахами, та павуками, які потрапляють у пастку. Якщо комаха хоче вибратись із пастки, личинка збиває її піском, який викидає різким поштовхом голови. Після падіння жертви на дно лійки личинки Мурашиного лева вприскують у тіло здобичі травні соки й пізніше висмоктують перетравлений уміст. Пустий хітиновий покрив викидають із лійки поштовхом голови. Личинки розвиваються три роки. Завершивши розвиток, личинка плете кулеподібний кокон і заляльковується. Кокон наполовину занурений у пісок. Розвиток лялечки триває близько місяця. Дорослі Мурашині леви зовні нагадують бабок (рис. 3 Б). Довжина їх тіла 3,5 см, розмах крил 7 см. Вони мають коричневе забарвлення черевця, маленьку голову з короткими булавоподібними вусиками. Крил дві пари, вони сітчасті, прозорі, у спокої складаються дахоподібно вздовж черевця. Імаго літають із середини липня, активні лише ввечері та вночі на узліссі неподалік місця розвитку личинок. Дорослі живляться пилом рослин або не живляться зовсім, якщо личинка накопичила достатньо поживних речовин. Після парування самка відкладає яйця у пісок.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, видове різноманіття комах ШНПП доповнене представником родини сітчастокрилих – Мурашиним левом звичайним (*Myrmeleon formicarius*). Дослідження представників родини сітчастокрилих і комах загалом потребує глибокого й систематичного вивчення.

Література

1. Захаренко А. В. Особенности и причины изменения географического распространения сетчатокрылых (*Insecta, Neuroptera*) европейской части СССР / А. В. Захаренко // VIII Всесоюз. зоогеогр. конф. : тез. докл. Ленинград, 6–8 февр. 1985 г. – М. : [б. и.], 1984. – С. 54–61.
2. Захаренко А. В. К фауне муравьиных львов (*Neuroptera, Myrmeleontidae*) Украины / А. В. Захаренко // III съезд УЭО : тез. докл. – Канев, сент. 1987. – Киев : [б. и.], 1987. – С. 68.
3. Захаренко А. В. Сетчатокрылые (*Neuroptera*) европейской части бывшего СССР / А. В. Захаренко, В. А. Кривохатский // Изв. Харьков. энтомол. о-ва. – 1993. – Т. 1., вып. 2. – С. 34–83.
4. Зінченко О. П. Стан вивченості тваринного світу Шацького національного природного парку / О. П. Зінченко // Наук. вісн. Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки : I Міжнар. наук.-практ. конф. : Шацький національний природний парк : регіональні аспекти, шляхи та напрямки розвитку. – 2007. – № 11, ч. 1. – С. 187–193.
5. Определитель насекомых Европейской части СССР. Т. VI, ч. 6. Большекрылые, верблюдки, сетчатокрылые, скорпионозные мухи и ручейники / [Т. С. Вшивкова, Г. И. Дорохова, О. Л. Качалова и др.]. – М. ; Л. : Наука, 1987. – 200 с.
6. Определитель обитающих в почве личинок насекомых / под ред. М. С. Гилярова. – М. : Наука, 1964. – 920 с.
7. Zakharenko A. V. The Neuroptera of the European part of USSR / A. V. Zakharenko // XII Internationales Symposium uber Entomofaunistik in Mitteleuropa. – Kiew, 1988. – P. 181.

Адреса для листування:

43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
біологічний факультет

Статтю подано до редколегії
24.06.2010 р.